

Uppförandekodex för släktforskning

Uppförandekodexen ger anvisningar

Personuppgiftslagen ger möjlighet att sammanställa branschspecifika anvisningar om hur lagen ska tillämpas. I uppförandekodexen för släktforskning beskrivs god behandling av personuppgifter i olika faser av släktforskningen. Avsikten är att ge släktforskaren tillräcklig kunskap om hur forskningsobjektens integritetsskydd garanteras och problemsituationer undviks inom släktforskningen.

Den här uppförandekodexen har utarbetats av ledningsgruppen för Genealogiska Samfundets i Finland juridiska intressebevakningsprojekt. I ledningsgruppen ingår också representanter för Finlands Släkthistoriska Förening rf och Sukuseurojen Keskusliitto rf. Dataombudsmannen har granskat denna uppförandekodex.

Insamling av personuppgifter

Vilka uppgifter får insamlas?

Insamlingen av levande personers personuppgifter regleras i personuppgiftslagen. Vid behandling av uppgifter om levande personer är släktforskaren alltid skyldig att ta reda på hur personuppgiftslagen ska beaktas i det egna släktforskningsregistret.

Släktforskaren får ur olika källmaterial samla in basuppgifter om personerna och andra uppgifter som är nödvändiga för släkt- och personhistorisk forskning. Till basuppgifterna hör också personens make och barn. Också ett fotografi är en personuppgift.

Det rekommenderas att släktforskaren samlar basuppgifterna ur dokument som hör till befolkningsregistret, men också låter personerna själva kontrollera uppgifterna. Samtidigt kan släktforskaren exempelvis med hjälp av en familjedatablankett be om personuppgifter som inte går att hitta i myndighetskällor eller arkiv. Då ska personen informeras om att uppgifterna används för släktforskning och om i vilket format de eventuellt kommer att publiceras. Släktforskarna kan utbyta uppgifter med varandra, med undantag för uppgifter som personen har förbjudit att släktforskaren behandlar.

Vid forskning om personer som levtt på 1900-talet har släktforskaren och den avlidnes närstående inte alltid samma uppfattning om god behandling av personuppgifter. Om släktforskaren samlar in känsliga uppgifter om en avliden person och den avlidnes närstående fortfarande är vid liv ska släktforskaren för att undvika konflikter rådgöra med de närstående om behandlingen av känsliga uppgifter senast i det skede när uppgifterna kommer att publiceras i en släktbok.

Det rekommenderas att varje släktforskare gör upp en registerbeskrivning (se s. 0) för sitt släktforskningsregister, framför allt om uppgifter samlas in ur andra källor än direkt av personerna själva. Det lönar sig att bifoga registerbeskrivningen när man beställer information på pastorskansliet eller magistraten. En registerbeskrivning måste göras upp om uppgifterna i släktforskningsregistret offentliggörs i någon form, inklusive på privatpersoners eller föreningars webbplatser och i nätbaserade släktforskningsregistertjänster.

Vilka uppgifter får inte insamlas?

Släktforskaren får inte samla in känsliga uppgifter om levande personer utan dessa personers uttryckliga tillstånd. Det här förbudet gäller all släktforskning; att samla in känsliga uppgifter utan lov är inte lagligt i någon situation.

Följande personuppgifter är känsliga:

- ras eller etniskt ursprung
- samhällelig eller politisk uppfattning eller religiös övertygelse eller medlemskap i ett fackförbund; dessa uppgifter kan behandlas om den registrerade själv offentliggjort dem
- en brottslig gärning eller ett straff eller någon annan påföljd för ett brott
- hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp, vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder

- sexuell inriktning eller beteende
- behov av socialvård eller erhållna socialvårdstjänster, stödåtgärder och andra förmåner inom socialvården

En känslig uppgift om en avliden person kan också vara en levande persons personuppgift. Det gäller exempelvis uppgifter om etniskt ursprung, ärftliga sjukdomar och andra genetiska egenskaper. En dna-karta är en personuppgift såväl om personen själv som om personens närstående. I fråga om den här typen av uppgifter måste släktforskaren alltid vara noggrann med att inte behandla känsliga uppgifter om en levande person utan personens tillstånd.

Vid släktforskning framkommer ofta uppgifter som inte är känsliga enligt personuppgiftslagen, men vars publicering personerna själva kan uppfatta som problematisk. Det kan vara frågan om exempelvis adoption, utomäktenskapliga barn eller erkännande av faderskap. Släktforskaren måste diskutera och komma överens om behandlingen av dylika uppgifter med den berörda personen.

I ett släktforskningsregister får inte registreras oriktiga, ofullständiga eller föråldrade personuppgifter om en levande person. Därför är det bäst att släktforskaren, framför allt då avsikten är att ge ut en släktbok, ger varje familj de egna personuppgifterna för kontroll, rättelse och komplettering.

Registrering av personuppgifter i ett släktforskningsregister

Uppgifter registreras endast med tillstånd

I ett släktforskningsregister får registreras endast sådana uppgifter som släktforskaren har tillstånd att samla in. I praktiken innebär det allt utom känsliga personuppgifter om levande personer. Släktforskaren behöver inte be om lov för att registrera personuppgifter i ett släktforskningsregister, förutom när det gäller känsliga uppgifter om levande personer. För att samla in och registrera sådana uppgifter krävs alltid tillstånd av personen själv.

Registreringen av en personuppgift i ett släktforskningsregister ska alltid bedömas utgående från det aktuella släktforskningsregistret. Om känsliga uppgifter om en levande person har publicerats exempelvis i en dagstidning eller en släktbok har släktforskaren inte rätt att införa dem i sitt eget släktforskningsregister.

Uppgifterna i ett släktforskningsregister får användas endast för släktforskning. När en släktforskare tar emot uppgifter ur en annan persons släktforskningsregister är forskaren skyldig att utreda vilka skyldigheter mottagandet av dessa uppgifter medför enligt personuppgiftslagen. Det samma gäller om släktforskaren kompletterar sitt släktforskningsregister med icke-känsliga uppgifter som publicerats i släktböcker, i dagstidningar, på internet eller någon annanstans.

Varje släktforskare ska ändå i varje situation behandla personuppgifterna lagenligt och noggrant enligt god databehandlingspraxis samt se till att släktforskningsregistret är skyddat och att obehöriga inte kan komma åt registret, säkerhetskopior eller utskrifterna av det.

Privat eller offentlig släktforskning?

Personuppgiftslagen reglerar i första hand behandlingen av uppgifter om levande personer. Personuppgifter om avlidna personer kan ändå indirekt omfattas av personuppgiftslagen, om de samtidigt kan anses gälla levande personer. Då är det vanligen fråga om uppgifter som gäller ärftliga egenskaper.

Vid behandling av personuppgifter om avlidna personer bör man kontrollera noggrant att uppgifterna är riktiga, eftersom bestämmelsen om ärekränkning i brottsbalken (24 kap. 9 §) omfattar också avlidna personer. Det är förbjudet att framföra en osann uppgift eller antydning om en avliden person så att gärningen är ägnad att orsaka lidande för en person som den avlidne stod särskilt nära.

Personuppgiftslagen tillämpas inte heller på släktforskningsregister som släktforskaren upprätthåller enkom för personliga eller därmed jämförbara sedvanliga privata syften. Släktforskaren kan visa sitt släktforskningsregister och utskrifter av det för personer i sin närmaste krets. Inte heller i ett sådant släktforskningsregister har forskaren rätt att registrera känsliga uppgifter om levande personer utan dessa personers uttryckliga tillstånd.

När släktforskaren på ett eller annat sätt publicerar material ur sitt släktforskningsregister används registret inte längre för privata och personliga ändamål. Publiceringen av ett släktforskningsregister innebär vanligtvis att en släktbok sammanställs eller att uppgifterna läggs ut på internet. Då måste släktforskaren beakta de skyldigheter som stadgas i personuppgiftslagen.

Den registeransvariges skyldigheter

När ett släktforskningsregister upprätthålls för andra än endast privata och personliga syften måste släktforskaren uppfylla följande skyldigheter enligt personuppgiftslagen.

Planering och registerbeskrivning

Genast när släktforskaren beslutar att uppgifterna i släktforskningsregistret i något skede kommer att användas exempelvis som bas för en släktpublikation är forskaren skyldig att göra upp en plan för behandlingen av uppgifterna i registret. Släktforskaren måste också göra upp en registerbeskrivning. Det görs enklast enligt vidstående modell, och samtidigt uppfylls planeringskyldigheten. Om släktforskaren eller släktföreningen har en webbplats ska registerbeskrivningen publiceras där.

Information

Släktforskaren är skyldig att se till att en person kan få information om att han eller hon finns med i ett släktforskningsregister och om hur uppgifterna kommer att användas. Informationskyldigheten ska uppfyllas i samband med att uppgifterna samlas in av personerna själva och senast när uppgifter överförs från släktforskningsregistret exempelvis till bas för en släktpublikation.

Informationskyldigheten uppfylls bäst genom att släktforskaren informerar om släktforskningsregistret via många kanaler och så uttömmande som möjligt. För att få in ytterligare uppgifter till släktboksprojektet kan forskaren med fördel bifoga en familjedatablankett där det står exempelvis "Uppgifterna registreras i Meikälänens släktforskningsregister och används för publicering av en släktbok".

Rättelse av en uppgift

En person har rätt att få veta vilka uppgifter om honom eller henne som har registrerats i ett släktforskningsregister. Kontrollen av uppgifterna kan till exempel ske så att släktforskaren skriver ut de uppgifter som registrerats om personen och hans eller hennes familj och skickar dem till personen per post. På personens begäran måste släktforskaren rätta, utplåna eller komplettera en oriktig, onödig, bristfällig eller föråldrad uppgift i ett släktforskningsregister.

Anteckning om förbud

En person har rätt att förbjuda släktforskaren att behandla uppgifter om honom eller henne. Förbudet gäller också uppgifter om personens make och minderåriga barn. En person som har använt sin förbuds rätt får inte avlägsnas ur släktforskningsregistret, utan förbudet ska antecknas vid personen. När materialet överförs exempelvis till bas för en släktpublikation eller överläts till en annan släktforskare måste förbuden och begränsningarna beaktas noga. Då kan man istället för personernas namn exempelvis skriva "man, född 1946".

Publicering av personuppgifter

Från släktforskningsregister till manuskript

En släktpublikation bygger vanligen på ett släktforskningsregister, vars uppgifter används som bas för publikationen. I något skede av släktboksprojektet avgränsas släktboken i praktiken, det vill säga det material som ska utgöra grunden för bokmanuskriptet överförs från släktforskningsregistret.

Oberoende av om släktpublikationen utformas traditionellt med släkttavlor eller i sin helhet utgörs av prosatext tillämpas personuppgiftslagen på det släktforskningsregister som boken utgår ifrån. Däremot gäller bestämmelserna i personuppgiftslagen inte publikationens manuskript.

Med tanke på släktboksprojektet är det viktigt att släktforskaren har uppfyllt sina skyldigheter enligt personuppgiftslagen så uttömmande som möjligt innan uppgifterna överförs från släktforskningsregistret till manuskriptet. Personuppgiftslagen visar vägen för hur man kan minimera den juridiska risken av publicering av personuppgifter om levande personer.

Risk och minimering av risken

Publicering av släktböcker anses vara gott och ansett kulturarbete och det är vanligen inget problem att offentliggöra personuppgifter på detta sätt. Många människor vill ändå själva bestämma vilka uppgifter om dem som ska ingå i en släktpublikation.

Om skyldigheterna enligt personuppgiftslagen inte har uppfyllts till fullo finns det en risk för att släktboken innehåller uppgifter som någon person anser att orsakar skada eller lidande eller utsätter honom eller henne för missaktning. Då kan det hända att den som har gett ut släktboken har gjort sig skyldig till spridande av information som kränker privatlivet. Om släktboken innehåller felaktig information är det möjligt att den som har gett ut släktboken har gjort sig skyldig till ärekränkning om det gäller en avliden person eller grov ärekränkning om det gäller en levande person.

Det bästa sättet att minimera (om än inte eliminera) den juridiska risken av publicering av personuppgifter är att informera alla familjer i släktforskningsregistret om vilka uppgifter om dem och deras avlidna närstående som finns i registret. Var och en får veta vilka uppgifter om honom eller henne som kommer att ingå i släktboken och om det finns något att diskutera kan diskussionen föras innan boken ges ut.

Olika publiceringsplattformar

Av registerbeskrivningen ska framgå tydligt på vilket sätt och i vilket forum uppgifterna i släktforskningsregistret kommer att publiceras. En släktbok i pappersformat och ett slutet nätverk för en begränsad mängd användare kan likställas. Ett typiskt exempel på det senare är en släktförenings webbplats som kräver ett användarnamn och ett lösenord. Däremot får personuppgifter om levande personer inte publiceras i ett öppet nätverk utan personernas samtycke.

Om släktforskaren upprätthåller sitt släktforskningsregister i en databastjänst på webben överlåter han eller hon personuppgifter åt en aktör vars databehandling han eller hon inte kan kontrollera. Det betyder att släktforskaren i sin registerbeskrivning och i informationsskedet ska meddela om sin avsikt att överlåta personuppgifter om levande personer till en sådan tjänst och be de berörda personerna om deras uttryckliga tillstånd för detta.

Modell för registerbeskrivning för släktforskningsregister

REGISTERBESKRIVNING

Datum:

Senast uppdaterat:

Registeransvarig

Namn:

Kontaktuppgifter:

Personer som ansvarar för registerärenden [Ifylls om den registeransvariga är en släktförening]

Namn:

Position:

Kontaktuppgifter:

Registrets namn [Välj ett alternativ]

* Matti Meikäläinens släktforskningsregister med uppgifter om förfäder samt om släkterna Meikäläinen och Heikäläinen

* Meikäläinens Släktförenings släktforskningsregister

Ändamålet med behandlingen av personuppgifter [Välj ett alternativ]

* Släktforskning

* Släktforskning och utgivning av släktbok

* Släktforskning och publicering av uppgifter på Meikäläinens Släktförenings slutna webbplats

* Släktforskning och publicering av uppgifter i en webbaserad databastjänst

Registrets innehåll

Personernas individualiserings- och adressuppgifter, övriga uppgifter som behövs för släktforskningen samt uppgifter om samtycke och förbud.

Registrets huvudsakliga informationskällor

Befolkningsdatasystemet, annat arkivmaterial och myndighetsregister, tryckta källor och uppgifter som personerna själva uppgett.

Huvudsakligt utlämnande av uppgifter ur registret

Uppgifter utlämnas endast för släktforskningsändamål. Uppgifter ur registret kan överföras till utlandet enligt anvisningarna från dataombudsmannens byrå.

Principer för skydd av registret

Registret skyddas enligt lagstiftningen och kraven på gott dataskydd. Känsliga uppgifter om levande personer behandlas endast med tillstånd av den registrerade.

Beaktande av den registrerades rättigheter

Den registrerade ges möjlighet att på begäran granska sina egna uppgifter. Oriktiga, onödiga, bristfälliga eller föråldrade uppgifter rättas, utplånas eller kompletteras. På den registrerades begäran behandlas eller utlämnas inte uppgifter om honom eller henne. Förbud eller upphävande av förbud antecknas i registret.